

Cuối tháng bảy, Hội thảo về Biển Đông Liên hợp quốc - một sự kiện uy tín hàng năm của Trung tâm Nghiên cứu Chiến lược Quốc tế của Mỹ (CSIS) tại thành phố Washington D.C, đã thu hút sự quan tâm của đông đảo học giả, chính giới, báo chí với 400 chỗ tham dự được đặt kín chỗ trong vòng hai ngày thông báo.

Điểm nổi bật về các hội thảo của CSIS là sự quy tụ của các chuyên gia nghiên cứu hàng đầu về Biển Đông đến từ Mỹ, Trung Quốc, các nước Đông Nam Á như Việt Nam, Philippines, Singapore, Malaysia... và một số nước liên quan khác như Australia, Nhật Bản. Điểm này góp phần đem đến sự khách quan và đa dạng trong đánh giá tình hình và uy tín chuyên môn của Hội thảo. Bên cạnh đó, hàng năm CSIS còn mời được các quan chức chính phủ và nghị sĩ Mỹ tham gia phát biểu, giúp sự kiện này phần nào trở thành một kênh truyền thông phi chính thức các quan điểm của chính giới Mỹ về vấn đề Biển Đông.

Những hạn chế ít trông thấy

Đánh giá tình hình Biển Đông trong năm qua, phần lớn diễn giả đều chia sẻ nhận định rằng các hoạt động của Trung Quốc là nguyên nhân chủ yếu gây nên mối lo ngại và tạo nên nhiều diễn biến ở Biển Đông. Hạn chế là những điều Bắc Kinh ít trông thấy đã xảy ra: Mỹ ngày càng quan tâm đến Biển Đông và có nhiều phát ngôn, hành động công nhận hơn, đôi lúc còn theo hướng “răn đe” Trung Quốc; các chức thủ bên ngoài khu vực như Nhật Bản, Australia, EU, G7 can thiệp trực tiếp và nêu rõ quan ngại đối với các hành vi gây phức tạp tình hình khu vực; các bên yêu sách như Philippines và Việt Nam càng thắt chặt quan hệ hợp tác hơn và ngay đến Malaysia, một nước có thái độ trung lập đối với Trung Quốc trong tranh chấp, nay cũng đã phải thay đổi lập trường.

Nội bộ và đáng lo ngại ở Bỉn ông theo đánh giá của bà Bonnie Glaser, chuyên gia hàng đầu của CSIS về Trung Quốc, là hoạt động mở rộng và tôn tạo của Trung Quốc. Bà Glaser nhận định Trung Quốc có ít nhất năm mục tiêu quân sự đối với việc cải tạo này, bao gồm: (i) Tăng cường năng lực do thám bí mật; (ii) Thiết lập vùng nhận định phòng không trên mặt phần hoàn toàn bộ cái mà Trung Quốc gọi là “đường lưỡi bò”; (iii) Công cụ năng lực chống tiếp cận/phòng tuyến khu vực của Trung Quốc (thông qua việc xây dựng thêm các cơ sở hạ tầng trên các đảo của quần đảo Trường Sa (có thể bằng cách cắt đứt nguồn tiếp tế như đã làm trong trường hợp với Philippines); (iv) Sẵn sàng các bên yếu sách khác ra khỏi Trường Sa (có thể bằng cách cắt đứt nguồn tiếp tế như đã làm trong trường hợp với Philippines); (v) Sẵn sàng các đảo của quần đảo làm căn cứ cho tàu ngầm. Ngay cả khi sẵn sàng các đảo này cho mục tiêu dân sự và cho phép ngư dân nước ngoài khai thác các “đánh vớt công” như Trung Quốc vẫn thường xuyên không định, bà Glaser cho rằng điều này chỉ càng giúp Trung Quốc công cụ tuyên bố chủ quyền và quyền kiểm soát hành chính của mình đối với các yếu sách ở Bỉn ông mà thôi.

Bình luận xung quanh về quần Philippines – Trung Quốc ở Bỉn ông, ngoài trừ đối biểu Trung Quốc, hầu hết các giới đầu tiên đoán nhiều khả năng Tòa sẽ có thẩm quyền đối với quần đảo và nếu có phán quyết, quần đảo sẽ giúp tháo gỡ một số vấn đề ở Bỉn ông (dù không phải tất cả) như đối tượng tranh chấp ở Trường Sa là quần đảo hay các đảo đơn lẻ, tính pháp lý của “đường lưỡi bò”, các quyền được hưởng của các thực thể ở quần đảo Trường Sa và giá trị pháp lý của các hoạt động thúc đẩy yếu sách trong khi chủ một giới pháp cuối cùng.

Lập luận của Icing cũng bị phần bác

Đáng chú ý, điểm giới Trung Quốc phát biểu tại phiên thảo luận về các vấn đề pháp lý một cách minh bạch, không né tránh các vấn đề hóc búa mà giới thích trực tiếp vì sao Trung Quốc cho rằng Tòa Trọng tài Thường trực tại The Hague không có thẩm quyền đối với quần đảo, cho thấy sự nghiên cứu và chuẩn bị rất kỹ lưỡng của Trung Quốc nói chung và các chuyên gia Trung Quốc nói riêng để đầu tranh trên mặt trận pháp lý, thông tin và pháp lý. Lý giới cho hoạt động cải tạo của Trung Quốc và quy mô không của các hoạt động đó, ông Sienho Yee, Giáo sư Luật Quốc tế thuộc Viện Nghiên cứu Bỉn và Đại học, Đại học Vết Hán cho rằng, Trung Quốc xem Trường Sa là một “quần đảo” và việc Trung Quốc tiến hành cải tạo là hợp pháp, không thay đổi tính chất pháp lý của “quần đảo”. Theo ông Yee, hoạt động này của Trung Quốc chỉ là các “biện pháp đáp lại” hành động của các bên khác và đã là biện pháp đáp lại nên cần phải minh bạch.

Tuy nhiên, các lập luận của Trung Quốc đều bỏ những điểm gì khác phần bác. Giáo sư John Norton Moore, Giám đốc Trung tâm Luật và Chính sách Đại dương (M) chỉ rõ rằng Trung Quốc không thể đáp ứng tiêu chuẩn quốc tế vì không đáp ứng từ 19:1 giữa biển với đất liền của biểu 4 UNCLOS. Ông khẳng định nếu Trung Quốc yêu sách quyền lịch sử đối với vùng biển trong đường chín đôn, yêu sách này hoàn toàn không có ý nghĩa pháp lý gì và đi ngược hoàn toàn với lợi ích công đồng quốc tế bởi không ai có quyền yêu sách quyền lịch sử đối với các đại dương chỉ chốt như Biển Đông.

Đáp lại lợi ích trích của đại biểu Trung Quốc cho rằng M không còn trung lập mà có xu hướng hành xử theo kiểu tự vệ “anh hùng”, làm dưng các quyền tự do hàng hải để bảo vệ các nước như, Giáo sư Moore nhận mạnh: “M có nghĩa vụ và sự tiếp tục bảo vệ các quyền tự do đi lại, bao gồm hàng hải và hàng không theo đúng quy định của luật quốc tế. Đây là việc M đã làm hàng thập kỷ và công là lợi ích chung của công đồng quốc tế”.

“M dưng về phía luật pháp”

Quốc trưởng đại diện nhốt, phát biểu của Trại lý Ngoại trưởng trách ông Á – Thái Bình Dương Daniel Russel đã làm sáng tỏ nhiệm vụ đi tìm và chính sách của M ở Biển Đông. Ông Russel nêu một cách rõ ràng về các lợi ích M cần bảo vệ ở khu vực và Biển Đông và nhận mạnh vấn đề M quan tâm ở Biển Đông không phải là các đảo đá và bãi cạn hay các nguồn tài nguyên ở vùng biển này, mà chính là các luật lệ, là cách thức mà các bên đưa ra và thúc đẩy yêu sách. Khi trả lời câu hỏi của ông Ngô Sĩ Tấn (Viện trưởng Viện Nghiên cứu Nam Hải, Trung Quốc) cho rằng M không còn duy trì lập trường trung lập như trước kia, Russel ngay lập tức khẳng định M không hề trung lập khi vấn đề có liên quan đến việc tuân thủ luật pháp quốc tế. M không đưa ra quan điểm gì đối với các yêu sách chỉ quyền những sự mạnh mẽ dưng về phía luật pháp và bảo vệ luật pháp quốc tế.

Những phát biểu của Trại lý Ngoại trưởng Russel đã không ngại dưng đôn những vấn đề gai góc nhốt, như lý do vì sao M lại lên tiếng phần đại hội đồng của Trung Quốc trong khi trước đây không hề bình luận về các hoạt động tấp tễn của các bên yêu sách khác. Russel cho rằng có bốn yếu tố khiến việc của Trung Quốc trong vòng 14 tháng qua khác hẳn với các bên khác: Một là quy mô, hai là tốc độ, ba là khả năng triển khai sức mạnh quân sự và bốn là ý định. Quan điểm

Của Mỹ là dù cho có đúp đút cao độn đầu đi nữa thì những hoạt động này cũng không mang lại chi quyền cho bất cứ bên nào, kể cả Trung Quốc, xét trên góc độ luật pháp quốc tế. Chính vì vậy, trong thời gian tới, để giảm nhiệt tranh chấp, tạo ra không gian thoáng thào, Mỹ cho rằng các bên yêu sách cần thực hiện “ba đúng”: đúng với tạo trên các thực thể ở Biển Đông, đúng xây dựng các cơ sở mới, đúng quân sự hoá các điểm chiếm đóng hiện tại.

Các thao luận tại Hội thảo Biển Đông liên tiếp năm của CSIS càng làm rõ mặt nghịch lý và cũng là một tình thế lúng nan mà Trung Quốc đang phải đối mặt: trong khi Trung Quốc đang mua đay mạnh các hoạt động nhằm khẳng định và thực thi yêu sách chủ quyền của mình, thì chính những hành xử mạnh bạo, thiêu xây dựng của Trung Quốc đã khiến càng nhiều nước bên ngoài quan tâm và can thiệp hơn đến Biển Đông, đẩy lên nghi ngờ trong các nước láng giềng ASEAN và đẩy các bên yêu sách đoàn kết hơn để đối phó với Trung Quốc. Đây đều là những diễn biến đi ngược lại với lợi ích, mong muốn của Bắc Kinh và càng khiến cho các kế hoạch liên của Trung Quốc như “Một Vành đai, Một Con đường” dù hợp độn với mặt kinh tế cũng không làm yên lòng các nước láng giềng.

Những phân bác mà Trung Quốc vấp phải tại Hội thảo phân ánh thêm một thực tế khó thay đổi rằng tuy Trung Quốc có chuần bộ kế lúng độn đầu với mặt lập luận hay tưng cường viện độn luật pháp quốc tế theo hướng chộn lọc những gì có lợi cho mình thì họ vẫn không thể bạo với yêu sách “đường lúi bò” bành trướng không dựa trên luật pháp và phết lợi ích của các bên liên quan. Đây là điểm yếu “chí mạng” mà Mỹ sẽ tiếp tục khai thác để ch trích và lên án Trung Quốc, có thể không chỉ độn lợi ở vùn để Biển Đông mà còn trong cách thực nước này trị đay ở Châu Á.

Minh Ngọc (Theo [Báo Thế giới và Việt Nam](#))